

JUSTITSMINISTERIETS FORSKNINGSENHED
JANUAR 2007

Udviklingen i omfang og art af ungdomskriminalitet 1995-2005

Nedenfor oplyses om udviklingen i den registrerede ungdomskriminalitet i perioden 1995 til 2005. Oplysninger vedrørende 2006 vil først være tilgængelige i slutningen af 2007.

Analyserne omfatter overtrædelser af straffeloven og særlovene med undtagelse af færdselsloven, idet ændringer i politiets indsats og forskellige former for tiltag – herunder ikke mindst udviklingen i brugen af automatisk hastighedskontrol – samt ændringer i færdselsbødernes størrelse påvirker antallet af registrerede færdselslovsovertrædelser betydeligt.

Analyserne, der er baseret på tal fra Danmarks Statistik, omhandler antallet af fældende strafferetlige afgørelser. Det vil sige frihedsstraffe, bøder, tiltalefrafald og foranstaltningsdomme. Samme person kan optræde i statistikken flere gange i løbet af et år.

1. Unge i alderen 15 til 17 år

Overordnet set har antallet af strafferetlige afgørelser i forhold til ungdomsårgangenes størrelse, jf. sidste række i tabel 1, været nogenlunde konstant i perioden 1995 til 2003, mens der de sidste par år har været en stigning. Denne stigning beror først og fremmest på vækst i afgørelser for særlovsovertrædelser, idet der fra 1995 til 2005 er tale om en stigning på ca. 20 pct. for samtlige afgørelser pr. 1.000 i aldersgruppen, mens stigningen for alene straffelovsovertrædelser er på små 10 pct. Det bemærkes, at når de absolutte tal ikke følger mønstret for de relative tal, beror det på ændringer i ungdomsårgangenes størrelse, idet antallet af 15-17-årige faldt med 12 pct. fra 1995 til 1999/2000, hvorefter gruppen er vokset med 16 pct. frem til 2005.

De unge begår forholdsvis få seksualforbrydelser, og i det omfang det sker, drejer det sig hyppigt om blufærdighedskrænkelser. Antallet af voldtægter varierer betydeligt år for år, og der er ikke tegn på vækst de seneste år.

På voldsområdet er der sket en kraftig stigning i antallet af sager, hvor unge er involveret. Der er således tale om mere end en fordobling siden 1995. Det bemærkes dog, at der fra 2004 til 2005 ikke er sket en stigning i antallet af voldssager mod unge.

Langt de fleste voldssager angår simpel vold (§ 244), og antallet af disse er fordoblet siden 1995. For så vidt angår alvorligere vold (§ 245), er der frem til 2004 sket mere end en fordobling, men fra 2004 til 2005 er sagsantallet faldet med næsten en fjerdedel. Antallet af sager vedrørende vold eller trusler mod nogen i offentlig tjeneste (§ 119) er det område, hvor der har været den største stigning, nemlig en firedobling. For den

særligt alvorlige vold (§ 246) og manddrab samt forsøg herpå er tallene meget små og uden tendenser til vækst.

Tabel 1. Antallet af strafferetlige afgørelser 1995-2005 for aldersgruppen 15-17 år fordelt efter kriminalitetens art.

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Seksuualforbrydelser i alt	38	20	30	19	30	42	25	25	37	49	68
heraf voldtægt	10	0	3	5	7	8	2	4	3	1	4
Vold i alt	497	428	411	447	484	697	752	781	922	1152	1136
heraf manddrab	0	2	1	1	0	1	0	0	1	2	1
- forsøg på manddrab	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
- § 244	373	309	308	313	334	523	551	574	664	798	788
- § 245	50	56	46	34	53	67	82	73	96	118	90
- § 246	0	0	4	0	0	1	0	0	0	1	1
- § 119	32	18	19	47	51	55	50	75	97	130	138
Ejendomsforbrydelser i alt	4249	3953	3747	3682	3347	3587	3534	3200	3387	3757	4032
heraf indbrudstyveri	512	451	434	322	297	299	319	304	327	356	399
- butikstyveri	1320	1315	1282	1371	1210	1194	1024	911	1024	1230	1293
- brugstyveri af bil	394	359	405	341	365	340	345	271	251	235	241
- røveri	87	89	113	110	114	143	155	135	183	166	199
Andre straffelovsovertrædelser	102	51	73	75	76	84	111	103	118	212	197
heraf narkotikaforbrydelser	3	1	0	7	2	1	7	5	6	10	13
Straffelovsafgørelser i alt	4886	4452	4261	4223	3937	4410	4422	4109	4464	5170	5433
Pr. 1000 15-17-årige	26	25	25	25	24	27	26	24	25	28	29
Særlove i alt	569	465	349	388	313	332	397	379	429	821	1319
heraf lov om euf. stoffer	61	66	57	99	70	91	109	119	135	252	632
- våbenloven	266	246	196	182	145	156	213	213	209	238	270
I alt	5455	4917	4610	4611	4250	4742	4819	4488	4893	5991	6752
Pr. 1000 15-17-årige	29	27	27	28	26	29	29	26	27	33	35

Antallet af sager vedrørende ejendomsforbrydelser er faldet ganske markant frem til 2002, men er derefter steget, således at det i 2005 kun var fem pct. lavere end i 1995. Samme udviklingskurve ses for butikstyverier, som ca. en tredjedel af de unges ejendomsforbrydelser angår.

Tabellen omfatter i øvrigt kun enkelte underkategorier af ejendomsforbrydelser, herunder indbrud, som fra 1995 til 2005 er reduceret med godt en femtedel. Der er dog ikke tale om et jævnt fald i antallet af indbrudstyverier, idet antallet faldt meget frem til årtusindeskiftet, hvorefter det er steget.

Biltyverier toppede i 1997, samme år som man begyndte at montere startspærre i alle nye biler. Siden da er antallet af sager vedrørende biltyverier faldet med 39 pct. Med hensyn til røverisager ses derimod en vækst gennem hele perioden. I 2005 var der mere end dobbelt så mange røverisager, der involverer unge, som i 1995.

Angående andre straffelovsovertrædelser er der sket knap en fordobling fra 1995 til 2005. Stigningen beror i meget ringe grad på overtrædelse af straffelovens bestemmelser om narkotika, selv om der på dette område ser ud til at være en stigende tendens. Det absolutte antal sager er dog ringe. Primært har der været en vækst i antallet af sager vedrørende forbrydelser mod offentlig myndighed og vedrørende penge og bevismateriale.

Førstnævnte angår utvivlsomt primært § 121, fornærmelig tiltale af offentlig myndighed, idet der på dette område er sket en næsten seksdobling i antallet af sager.¹

Samlet set er antallet af sager vedrørende straffeloven vokset med 11 pct. fra 1995 til 2005, og væksten har været særlig kraftig fra 2003 til 2004. Vurderet i forhold til ungdomsårgangenes størrelse er væksten i antallet af straffelovsovertrædelser fra 1995 til 2005 på ni pct.

Med hensyn til overtrædelse af særlovene er væksten betydeligt større, nemlig på 132 pct. fra 1995 til 2005. Dette dækker over, at der i perioden 1995 til 2003 har været stabilitet på området, mens der fra 2003 til 2004 og igen fra 2004 til 2005 har været en ganske markant tilvækst i antallet af sager. Mere end halvdelen af denne tilvækst beror på en stigning i antallet af sager vedrørende lov om euforiserende stoffer. Dette er antagelig en følge af en lovændring fra foråret 2004, som medførte, at besiddelse af ulovlige euforiserende stoffer nu som hovedregel skal medføre mindst en bødestraf, mens det tidligere typisk medførte en advarsel. Advarsler er således ikke omfattet af statistikken her. Derudover kan en øget politiindsats i hashmiljøer også have medvirket til væksten i antallet af sager.

På våbenlovsområdet er antallet af sager i 2005 stort set det samme som i 1995. Hvilke andre former for lovovertrædelser, der ligger bag stigningen i antallet af særlovssager fra 2003 til 2005, er ikke muligt at sige med sikkerhed, idet stigningen angår særlovsafgørelser, der er klassificeret i restgruppen 'Andre strafferetlige særlove'. Vurderet på baggrund af udviklingen i antallet af sigtelser, hvor der er adgang til mere detaljerede oplysninger om særlovsovertrædelsernes art, må det imidlertid antages, at væksten først og fremmest skyldes flere sager efter politivedtægten, idet det primært er for denne form for særlovsovertrædelser, der er sket en vækst fra 2003 til 2005. Det vil sige, at en væsentlig del af væksten i de unges strafferetlige afgørelser vedrørende særloven antagelig skyldes sager om forstyrrelse af den offentlige orden.

2. Unge i alderen 18 til 20 år

For de unge i alderen 18 til 20 år ses et mønster, der i høj grad svarer til de 15-17-åriges. Antallet af strafferetlige afgørelser i forhold til årgangenes størrelse, jf. sidste række i tabel 2, har således også for denne aldersgruppe været nogenlunde stabil i perioden 1995 til 2003, men vokser også – som for de 15-17-årige – fra 2003 til 2005. For de 18-20-årige skyldes denne stigning alene flere særlovsovertrædelser, hvilket som nævnt ikke i helt samme grad er tilfældet for de 15-17-årige. Antallet af unge i aldersgruppen 18-20 år er fra 1995 til 2003 er mindsket med 20 pct., hvilket forklarer forskellen mellem udviklingen i de absolutte og de relative tal. Fra 2003 til 2005 er aldersgruppen vokset med fem pct.

I 1995 var niveauet for voldssager noget højere for de 18-20-årige end for de 15-17-årige, men i løbet af perioden nærmer de to aldersgrupper sig hinanden, idet antallet af voldssager for de 18-20-årige er faldet frem til år 2000 og først derefter steget noget. Der er ikke som for de 15-17-årige en tendens til opbremsning i væksten i voldsforbrydelser, idet den for de 18-20-årige er fortsat i 2005. Den relative vækst er størst for den alvorligere vold (§ 245) og for vold eller trusler mod nogen i offentlig tjeneste (§ 119). Heller ikke for de 18-20-årige er der tendenser til vækst i den særligt alvorlige vold (§ 246) og manddrab samt forsøg herpå.

¹ Vurderet ud fra antallet af sigtelser vedrørende alle aldersklasser, idet separate oplysninger om de unge ikke er tilgængelige.

Tabel 2. Antallet af strafferetlige afgørelser 1995-2005 for aldersgruppen 18-20 år fordelt efter kriminalitetens art.

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Seksuualforbrydelser i alt	43	31	37	30	38	37	42	41	34	46	60
heraf voldtægt	4	8	8	5	9	7	6	7	2	4	13
Vold i alt	916	870	896	838	869	860	1009	979	1155	1226	1352
heraf manddrab	6	3	2	1	4	2	1	1	1	5	1
- forsøg på manddrab	1	0	0	1	0	1	0	0	1	4	1
- § 244	618	599	610	565	563	593	660	615	726	780	787
- § 245	125	109	105	106	95	90	144	147	163	155	200
- § 246	3	4	4	1	1	5	2	0	4	4	1
- § 119	85	81	89	91	109	90	115	120	125	153	193
Ejendomsforbrydelser i alt	5225	4834	4586	4346	4020	3834	3838	3536	3714	3570	3665
heraf indbrudstyveri	831	808	663	603	506	477	488	451	517	476	490
- butikstyveri	1110	1056	1025	990	985	894	811	719	810	883	792
- brugstyveri af bil	500	541	551	514	452	362	403	363	322	243	243
- røveri	110	117	116	124	105	147	138	160	188	130	201
Andre straffelovsovertrædelser	288	233	214	246	224	282	285	362	399	476	471
heraf narkotikaforbrydelser	17	20	16	28	36	35	49	79	71	68	81
Straffelovsafgørelser i alt	6472	5968	5733	5460	5151	5013	5174	4918	5302	5318	5548
Pr. 1000 18-20-årige	31	30	30	29	28	29	31	29	32	31	32
Særlove i alt	1390	1145	1073	1123	1074	1137	1232	1199	1442	2390	3466
heraf lov om euf. stoffer	388	353	401	402	476	511	565	559	703	1008	1903
- våbenloven	329	305	264	288	219	208	268	243	245	319	334
I alt	7862	7113	6806	6583	6225	6150	6406	6117	6744	7708	9014
Pr. 1000 18-20-årige	38	35	35	35	34	35	38	37	40	45	51

På ejendoms kriminalitetsområdet ses en kraftigere faldende tendens for de 18-20-årige end for de 15-17-årige – en reduktion på 30 pct. fra 1995 til 2005. Dette skyldes bl.a., at både sager vedrørende indbrudstyveri, butikstyveri og biltyveri mindsker ganske betydeligt for de 18-20-årige. Antallet af røverisager varierer noget år for år, men dog med en tydelig stigende tendens.

Med hensyn til strafferetlige afgørelser for andre straffelovsovertrædelser er antallet fra omkring år 2001 vokset ganske betydeligt. Dette beror kun i mindre grad på, at der er kommet flere narkotikasager. Som for de 15-17-årige er der også for de 18-20-årige sket en stor vækst i antallet af sager vedrørende forbrydelser mod offentlig myndighed og i sager vedrørende penge og bevismateriale.

For så vidt angår afgørelser for særlovsovertrædelser ses også en parallel til de 15-17-årige, idet der efter en forholdsvis stabil periode fra 1995 til 2003 sker en meget kraftig vækst (på 140 pct.). Mere end halvdelen af væksten skyldes flere sager vedrørende lov om euforiserende stoffer. Sager vedrørende våbenloven bidrager kun i ringe grad til de seneste års vækst i antal afgørelser for særlovsovertrædelser, og set over hele den undersøgte periode er der ikke tale om vækst i antallet af våbensager. Den øvrige vækst i antal særlovsaftagelser angår – som også tilfældet er for de 15-17-åriges vedkommende – formodentlig først og fremmest politi-vedtægten, idet stigningen angår lovovertrædelser, der er rubriceret under 'Andre strafferetlige særlove'.

3. Sammenligning med den øvrige del af befolkningen (21 år og opefter)

For aldersgrupperne over 20 år er der, for at spejle udviklingen i de unges kriminalitet, gennemført en samlet analyse, jf. tabel 3. Denne del af befolkningen har i den undersøgte periode haft nogenlunde samme størrelse, idet den kun er vokset med knap tre pct.

Ligesom for de unge kan der også for denne del af befolkningens ses en vækst i antallet af strafferetlige afgørelser pr. 1000 de seneste par år, jf. sidste række i tabel 3, men vurderet i forhold til begyndelsen af den undersøgte periode er der dog ikke tale om en vækst. Udviklingen i kriminaliteten for denne del af befolkningen kan derfor beskrives som en U-kurve, der dog er forholdsvis flad.

For alene straffelovsovertrædelser er antallet af strafferetlige afgørelser for pr. 1000 faldet fra 1995 til omkring 2000 og har derefter været ganske stabilt.

For så vidt angår de enkelte kriminalitetsarter ses også for befolkningen over 20 år en vækst i antal voldssager, dog ikke i sager vedrørende særligt alvorlig vold, manddrab og forsøg herpå. Dette svarer til mønstret for de unge, men væksten i voldssager er ringere, end tilfældet er for de unge.

Tabel 3. Antallet af strafferetlige afgørelser 1995-2005 for personer over 20 år fordelt efter kriminalitetens art.

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Seksuallforbrydelser i alt	419	373	428	432	508	465	516	536	540	585	641
heraf voldtægt	57	30	43	62	56	55	59	59	62	51	45
Vold i alt	4189	3935	4070	4275	4451	4670	5005	5123	5485	5583	5867
heraf manddrab	34	42	38	39	29	29	35	30	29	22	30
- forsøg på manddrab	15	12	21	14	12	18	20	16	18	7	13
- § 244	2491	2312	2402	2450	2597	2655	2891	2895	2971	2985	3019
- § 245	498	435	453	535	508	577	558	563	715	638	700
- § 246	24	36	19	19	25	33	22	12	19	33	17
- § 119	571	567	607	663	748	764	847	871	982	1131	1272
Ejendomsforbrydelser i alt	30103	28164	26695	26531	24688	22949	21832	21146	20573	20858	20108
heraf indbrudstyveri	2355	2275	2258	2021	1853	1652	1466	1480	1557	1490	1425
- butikstyveri	14223	12964	11968	12681	11638	11001	9936	9420	9425	10245	9353
- brugstyveri af bil	989	1002	1143	1079	1058	946	837	959	832	697	597
- røveri	353	373	414	404	465	434	417	450	448	350	332
Andre straffelovsovertrædelser	2173	1999	1859	1965	1847	1938	2010	2243	2283	2654	2837
heraf narkotikaforbrydelser	318	391	387	461	416	398	385	459	459	600	634
Straffelovsafgørelser i alt	36884	34471	33052	33203	31494	30022	29363	29048	28881	29680	29453
Pr. 1000 > 20 år	9	9	8	8	8	7	7	7	7	7	7
Særlove i alt	14345	13746	12839	12725	11387	10881	10622	10450	11979	16039	20427
heraf lov om euf. stoffer	5083	4992	4452	4414	4189	4100	4064	4167	4676	5880	9297
- våbenloven	1628	1552	1482	1460	1247	1253	1353	1437	1533	1813	1849
I alt	51229	48217	45891	45928	42881	40903	39985	39498	40860	45719	49880
Pr. 1000 > 20 år	13	12	12	12	11	10	10	10	10	11	12

På ejendomsforbrydelsesområdet har der også for den ældre del af befolkningen var et fald, der i størrelsesordenen nogenlunde svarer til det, der er set for de 18-20-årige. Antallet af røverisager har varieret noget, men i modsætning til de unge er der ikke for den ældre del af befolkningen tegn på stigning.

Endelig kan det, for så vidt angår straffelovsovertrædelser, påpeges, at også for de ældre har der været en vækst i antal sager vedrørende straffelovens narkotikabestemmelser, men at denne vækst relativt set er mindre end tilfældet er for de yngre aldersklasser.

Vedrørende særlovsovertrædelser er der også tale om overensstemmende mønstre mellem de yngre og den ældre del af befolkningen, dog igen med mindre markant udvikling for de ældre. Af tabel 3 ses således en betydelig vækst i antallet af strafferetlige afgørelser for særlovsovertrædelser de seneste år, og at en væsentlig del af denne vækst angår lov om euforiserende stoffer.

Samlet set er der altså en række paralleller mellem udviklingen i de yngste aldersklassers kriminalitet og udviklingen for aldersgrupperne over 20 år.

4. Kriminalitet blandt piger og drenge

Som bekendt er kriminalitet betydeligt mere udbredt blandt drenge end blandt piger. Det ses af tabel 4, at forholdet mellem de 15-17-årige pigers og drenges kriminalitet er ca. 1:5, mens det er ca. 1:8 for de 18-20-årige. Forskellen mellem aldersgrupperne skyldes, at andelen af piger med en strafferetlig afgørelse er nogenlunde den samme i de to aldersgrupper, mens andelen af drenge, der registreres for kriminalitet, er større i den ældre end den yngre aldersgruppe. Udviklingen i andelen, som har fået en strafferetlig afgørelse, er nogenlunde ensartet for drenge og piger.

Tabel 4. Antal strafferetlige afgørelser 1995-2005 pr. 1000 i aldersgrupperne, fordelt efter køn.

		1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
15-17 år	Piger	10	9	10	11	11	11	10	9	11	12	14
	Drenge	48	45	42	43	40	46	46	42	43	52	56
18-20 år	Piger	9	9	9	9	9	9	9	9	9	10	11
	Drenge	65	61	60	60	58	60	66	63	70	78	89

Det er hyppigt påpeget, at volden blandt piger er stærkt stigende. Her skal derfor ses specifikt på udviklingen i voldskriminalitet blandt drenge og piger.

Tabel 5. Antal strafferetlige afgørelser 1995-2005 for vold (§§ 244-246), fordelt efter alder og køn.

		1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
15-17 år	Piger	30	27	26	30	35	48	57	70	111	95	108
	Drenge	393	338	332	317	352	543	576	577	649	822	771
18-20 år	Piger	36	35	32	27	31	34	50	53	54	80	76
	Drenge	710	677	687	645	628	654	756	709	839	859	912

Tabel 5 viser det *absolutte antal* strafferetlige afgørelser for vold i perioden 1995 til 2005. Som det ses, er der en større forskel mellem drenge og piger på voldsområdet end på kriminalitetsområdet generelt, jf. tabel 4. Det ses endvidere, at der for såvel piger som drenge er et nogenlunde konstant antal voldssager i 90'erne (for de 18-20-årige frem til 2001), men at antallet af voldssager derefter er vokset. Væksten er især markant for de 15-17-årige, og relativt set øger de unge pigers voldssager mest, idet antallet mere end tredobles. Det

bør dog understreges, at det drejer sig om små absolutte tal – en tilvækst på 73 sager fra 1999 til 2005. For de unge drenge drejer det sig derimod om en tilvækst på 419 sager frem til 2005.

5. Sammenfatning

Fra 1995 til 2005 udviser de to yngste aldersgrupper ret så ensartede udviklingstendenser med hensyn til kriminalitet. Både for de 15-17-årige og de 18-20-årige har andelen med en strafferetlig afgørelse ligget på et forholdsvis konstant niveau i den største del af den undersøgte periode, mens der fra 2003 til 2005 er sket en vækst, som først og fremmest beror på flere afgørelser for særlovsovertrædelser.

På straffelovsområdet er der samtidig sket nogle forskydninger mellem de forskellige former for kriminalitet, som de unge begår. Berigelsesforbrydelser som indbrud og brugstyveri af bil er relativt set blevet sjældnere, mens voldsforbrydelser og røveri er blevet hyppigere.

Den vækst, der har været i strafferetlige afgørelser fra 2003 til 2005, skyldes som nævnt primært flere særlovsafgørelser. En del af denne vækst beror antagelig på lovændringer (strafskærpelse for besiddelse af euforiserende stoffer) og på en øget politiindsats både over for unges besiddelse af stoffer og unges generende adfærd (flere politivedtægtssager). Sidstnævnte kan tolkes som udslag af en faldende autoritetstro fra de unges side og en stigende intolerance – eller nul-tolerance – over for uordentlig adfærd fra myndighedernes side. Tolkningens gyldighed bestyrkes af, at der samtidig er sket en stor stigning i antallet af sager vedrørende vold eller trusler mod nogen i offentlig tjeneste (§ 119) og i sager om fornærmelig tiltale af offentlig myndighed (§ 121).

Det skal endelig bemærkes, at der ikke er stor forskel i kriminalitetsudviklingen for piger og for drenge. Med hensyn til voldsforbrydelser er der relativt set størst vækst i sager med 15-17-årige piger, men den samlede vækst i antallet af sager om vold beror dog primært på flere sager med unge drenge.